

**ATILLA VE AVRUPA HUNLARI- BATI ROMA İLİŞKİLERİNDE EVLİLİK
MESELESİ**

Dr. Öğr. Üye. Hacı ÇOBAN*

ÖZ

İnsanlık tarihi boyunca evlilik, toplum tarafından onaylanan, kadın ve erkeğin bir araya gelmesi ve toplumun en küçük birimi ailenin oluşturulmasını ifade etmektedir. Evlenebilmek için gereken birçok uygulama toplumların siyasi, dini, toplumsal ve kültürel özelliklerini yansıtan kurallardan oluşmaktadır. Tarihsel gelişim sürecinde farklı toplumlarda eş sayısı, grup içi ve grup dışı evlilik türleri ortaya çıkmıştır. Yapılan evliliklerle yalnızca aile kurmak veya soyu devam ettirmek değil farklı gruplar arasında iş birliğini arttırmak, düşmanlığı azaltmak ve iki farklı topluluk arasında siyasi ilişkiler kurmak da amaçlanmıştır. Eski çağlardan bu yana devletle arasında barış ve dostluğun sağlanabilmesi için başvurulan yollardan biri de farklı hanedan üyeleri arasında yapılan evlilikler olmuştur. Hunların Orta Asya'dan Avrupa ortalarına yaptığı göçler Avrupa'nın etnik, siyasi ve kültürel haritasının değişmesinde önemli olmuştur. Özellikle Avrupa Hun hükümdarı Atilla uyguladığı başarılı devlet yönetimi ve siyaseti sayesinde Avrupa kıtasında adından sıkça söz ettirmiştir. Bundan dolayı Atilla'nın hayatının her safhasının incelenmesine önem verilmiştir. Atilla dış siyasetini uygularken siyasi evlilik meselesini kullanarak özellikle Batı Roma ilişkilerinde kendi isteklerini kabul ettirmek ve böylece Batı Roma üzerinde etkili olmak istemiştir. Bu çalışmada Atilla döneminde Batı Roma-Avrupa Hunları ilişkilerinde Roma İmparatorunun kız kardeşi Honoria'nın Atilla ile evlenmek isteği ve bu durumun iki devlet arasındaki ilişkilere yansımaları hakkında bilgiler vermek amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Atilla, Evlilik, Hunlar, Avrupa, Batı Roma.

**ATILLA AND THE MARRIAGE ISSUE IN THE RELATIONS BETWEEN EUROPEAN
HUNS AND THE WEST ROME**

Throughout the history of humanity, marriage that has been endorsed by the society as the combination of women and men expresses the creation of family as the smallest unit of society. Many practices for marrying consist of rules that reflect the political, religious, social and cultural characteristics of the societies. In the historical development process, peer numbers, in-group and out-group marriages have emerged in different societies. These types of marriages have also played a role in establishing political relations between two different communities, not only by building families but also increasing cooperation among different groups and reducing hostility. In the ancient history, the marriages between the members of the dynasty were one of the ways by which peace and friendship could be achieved between states. The migrations of the Huns, starting from Central Asia and continuing to the middle of Europe, had a significant impact on the changes in Europe's ethnic, political and cultural map. In particular, the European Hun ruler Atilla is to have frequently been spoken of its European presence thanks to its successful state administration and politics. Therefore, every phase of his life has been subject for the studies importantly. While applying Atilla's foreign policy, he had used political marriage issue to have his wishes accepted and thus, he especially was influential on the relations with

* Yozgat Bozok Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Sosyal Bilimler Eğitimi, haci.coban@bozok.edu.tr, Orcid ID: 0000-0001-6464-9608

the Western Rome. In this study, it is aimed at presenting information about the relations between the Western Rome and European Hun based on the desire of Honoria, the daughter of Roman Emperor, to marry Atilla and its reflection on the relations between two states.

Keywords: Atilla, Marriage, Huns, Europe, Western Roma.

GİRİŞ

Hiung-nu adıyla Çin kaynaklarının M.Ö.IV. yüzyıldan itibaren ilk defa yazılı bilgiler verdikleri Asya Hunlarının batıya göç eden kolları olarak bilinen Avrupa Hunları, bu kıtada devlet kuran ilk Türk kavmi olarak bilinmektedir. Karadeniz'in kuzeyine yerleşen Hunlar M.S. 374-375 yıllarında Volga ırmağının batısına geçmişler ve burada yaşayan Alanları yenilgiye uğrattıktan sonra Ostrogotları hâkimiyet altına alıp kısa zamanda Tuna ve Tisa ırmakları arasındaki sahaya yerleşmişlerdir (Çay, 2009: 4).

Avrupa Hunları, ilmi çalışmaların bugünkü anlayışına göre Çin kaynaklarının Hiung-nu adıyla kendisinin tehlikeli düşmanları olarak belirttiği Asya'daki Hunlar'ın devamı olarak ortaya çıkmışlardır (Ligeti, 1982: 25). Hunların bir bölümü dağılma dönemlerinden itibaren batıya doğru göç ederek Karadeniz'in kuzeyinden Orta Avrupa'ya kadar ilerlemişlerdir. Hunların batıya doğru ilerlemelerinin dünya tarihi bakımından önemi, batı bozkırlarında İranî göçebelerin hâkimiyetine son vererek buraların Türkleşmesini sağlamış olmalarıdır (Vaczy, 1982: 53).

Hunların doğudan batıya hareketleri III. yüzyıl sonu IV. yüzyıl başlarında kavimlerin büyük göçlerinin başlamasına sebep olmuştur. Kendileri de Dakya ve Panonia topraklarına sahip olarak Roma sınırlarına kadar gelmiş olmalarına rağmen sınırı geçmeyerek sadece Romalıların Germenlere bıraktıkları topraklara yerleşmişlerdir.

Bu sırada Batı Roma İmparatorluğu sınırlarından içeri girip yerleşen göçebe kavimlerle mücadelelerle sarsılmıştır. Hunlar bu karışıklıklardan yararlanma yolunu tercih etmeyerek uzun süre Romalılara karşı düşmanca hareketlere girişmemişlerdir. Hatta Romalılar sınırlarının korunmasında ve diğer barbar kavimlerin saldırılarına karşı Hunlardan asker yardımı isteyerek onlardan yararlanmışlardır (Cengiz, 2016: 15, 16).

Hunlar, hakanları Uldız Han ile Karpatların ötesindeki kavimlerle önce ittifak kurmak sonra da onları tamamen hâkimiyet altına alarak buradaki toprakları fethetmek üzere harekete geçmişlerdir. Doğudan batıya doğru gelen Hunlardan kaçan Karadeniz'in kuzeyinde yaşayan bütün kavimlerin Roma İmparatorluğunun arazisine girmesiyle "Büyük Kavimler Göçü" yaşanmıştır. Batı Roma İmparatorluğu hiç görmediği kadar kalabalık insan akınıyla karşılaşmıştır. Romalılar bu kalabalık barbar kavimleri Hun hükümdarı Uldız'ın yardımı sayesinde yenebilmiş ve Roma'yı o an için kurtarabilmişlerdir. Bu sayede Batı Roma ile Hunlar sıkı dostluk kurarak ittifak antlaşmaları yapmışlardır. Batı Roma-Hun ittifakı 450 yılına kadar sürmüş, İmparatorluğun ömrü bu sayede bir nesil boyu uzamıştır. Hun hükümdarı Uldız, 400 yılının sonunda İstanbul'da isyan eden Gotlara karşı Doğu Roma İmparatorluğuna da yardım ederek isyanı bastırmıştır. Ancak daha sonra Doğu Roma ile ittifakı bozmuş fakat Batı Roma ile ilişkileri yoğunlaştırarak sürdürmüştür. Doğu Roma İmparatorluğuna yapılan akınlarla ve onlardan alınan ağır vergilerle İstanbul daima

baskı altında tutulurken, Batı Roma ile dostluk ve ittifak devam ettirilmiştir (Baştav, 1998: 25 vdd.).

Dış siyaset konusunda Avrupa Hunları Uldız Han'dan itibaren belirlenen ve Atilla'nın son dönemlerine kadar da uygulanan "Doğu Romanın devamlı baskı altında tutulması ve Batı Roma ile de iyi ilişkiler kurulması" anlayışını benimsemişlerdir. Bu siyaset gereğince Doğu Roma, Hun egemenliğine alınmaya çalışılıp vergiye bağlanırken, Batı Roma topraklarına giren barbar kavimlere karşı desteklenecek ve gerekirse onunla birlikte savaşılacaktır (Dinç, 2002: 18).

Atilla başa geçtiğinde Hunların Doğu Roma politikasında bir değişiklik yapmamıştır. Doğu Roma'yı baskı altında tutabilmek ve sonuçta da tamamen hâkimiyet altına alarak asıl hedef olan dünya hâkimiyetine giden yollardan biri aşılmış olacaktır. Atilla Doğu Roma'yı hezimete uğratarak başkent İstanbul'daki politikalara bizzat yön vermek istemiştir (Ahmetbeyoğlu, 2003: 4).

Hunların İtil nehrini geçtikleri 370'li yıllarda önce Alanlara saldırımları, doğu Gotlarını hâkimiyetlerine almaları ve batı Gotlarını yerlerinden ederek Doğu Roma'ya sığınmak zorunda bırakmalarıyla başlayan faaliyetlerinin sonuçları Avrupa tarihini önemli ölçüde değiştirmiştir. Hunların 400 yılından itibaren Tuna nehrinin kuzeyinde etkinlikleri artarken Trakya arazisi yağmalanan Doğu Roma vergiye bağlanmıştır. Atilla zamanında ise Hunlar güçlerinin zirvesine ulaşarak Orta Avrupa'nın en güçlü devleti olmuşlardır (Tolan, 2014: 98).

a) Atilla;

Batı tarihçileri arasında Hunlar hakkında ilk bilgi veren Ammianus Marcellinus olmuş ve Atilla'yı kısa boylu, omuzları geniş, başı normalden daha büyük, gözleri küçük, burnu yassı, sakalları seyrek ve yüzünü renksiz olarak tarif etmiştir (Baştav, 1998: 18). Avrupalı bir diğer yazar Jordanes de Atilla'yı kısa boylu, geniş göğüslü, büyük kafalı, küçük gözlü, arasına grilerin karıştığı ince sakalları olan, yassı burunlu ve esmer tenli olmak üzere benzer şekilde tanımlamıştır (Jordanes, XXXV: 182. <https://people. ucalgary.ca/~ vandersp/ Courses/ texts/ jordgeti. html# huns>, Erişim tarihi: 04.02. 2019, Türel, 2015: 341).

Babasının ölümünden sonra amcalarının yanında yetişen Atilla Roma medeniyetiyle temas kurmak, imparatorluğunun siyasi ve askeri durumunu yakından tanıyabilmek ve daha iyi yetişip tecrübe kazanabilmek amacıyla, Hun idareci çocuklarıyla birlikte Roma'ya gönderilmiştir. Eğitiminin ve gelişiminin bir bölümünü Ravenna sarayında tamamlamıştır (Cengiz, 2016: 17, 18).

Atilla Hun hükümdarı olmadan önce Romalılarla yapılan anlaşma gereğince Batı Roma'nın merkezi Ravenna'da eğitim için sekiz yıl kalmış burada Romalıları ve onların ikiyüzlü, dolambaçlı politikalarını, ahlak dışı adetlerini ve devletlerinin zayıf noktalarını iyice öğrenmiştir. Orada gördüklerinden ders çıkaran Atilla Romanın ahlak dışı uygulamalarını kendi ülkesine sokmamıştır. Roma yöneticilerinin ve kibirli bürokratlarının ülkeyi kurtaramayacaklarını ve Roma'yı kısa sürede yıkabileceğini görmüştür (Dinç, 2002: 27, 28).

Atilla ilk zamanlarında Uldız Han tarafından temelleri atılan Hun dış politikasına sadık kalmıştır. Batı Roma imparatorluğu ile iyi ilişkiler kurmuş ve Doğu Roma'yı

vergiye bağlayıp kendi hâkimiyetini kabul ettirmiştir. Bundan sonra, Batı Roma hâkimiyeti ve doğudaki Sasanileri ortadan kaldırmak hedefiyle dış politikasında belirgin bir değişikliğe gitmiştir. Bu amaçla Atilla Hun dış politikasının ağırlık noktasını Batı Roma'ya kaydırmıştır. Batı Roma, Bleda'nın ölümünden sonra yönetimde tek başına kalan Atilla'ya elçi göndererek Sava kıyısındaki Pannonia topraklarının Hunlara bırakılması, aynı zamanda Atilla'ya "Magister Militum - Ordu komutanı" unvanı ve bu unvan ve rütbeye uygun yıllık gelir vermek (ki bu aslında Romalıların Atilla'ya haraç vermesi anlamına gelecek) gibi bazı tavizler sayesinde barışın sürmesini sağlamıştır. Bundan sonra Atilla Doğu Roma'ya yönelmiştir (Ahmetbeyoğlu, 2003: 8).

Batı Roma İmparatorluğu Hunlarla iyi ilişkileri devam ettirebilmek için Atilla'nın emelleri ile doğru orantılı olarak imtiyazlar vermiştir. Ancak daha sonra gelişen kraliyet ailesindeki skandallar Atilla'ya Batı Roma'ya yönelmek için bir gerekçe sunmuştur (The Cambridge Ancient History, 2008: 15).

Atilla, Batı Roma İmparatorunun kendisine verdiği ordu komutanlığı unvanını bir şeref ve de İmparatorluğun esaslı bir tazminatını elde etmek için bir vasıta olarak görmüştür. Atilla her ne kadar Roma İmparatorluğuna güvenmeyip intikam hisleri beslese de ilişkileri sürdürmeyi de ihmal etmemiştir. O bu iyi ilişkiler sırasında kendi ülkesinde hükümranlığını sağlamlaştırmak ve kuvvetlendirmek için meşgul olmuştur (Cengiz, 2016: 68).

Atilla kendisini Gök Tanrı'nın oğlu saydığından Doğu Romalıların onu diğer yabancı reislerden farksız saymalarını ve kendisine yüksek mertebeden olmayan alelade kişilerin elçi olarak gönderilmesini hakaret saymış ve yüksek rütbeli elçilere daha lütfkâr ve nazik davranmıştır. Roma İmparatorluğunun ona verdiği unvanı kabul etmesine rağmen bunu az gören Atilla Roma İmparatorlarının kendisini aynı seviyede kabul etmesini istemiştir. Batı Roma İmparatoru III. Valentinianus'un kız kardeşi Prenses Honoria ile evlenmek istemesinin altında yatan nedenlerden biri de bu olmuştur. Honoria ile evlilikten siyasi faydalar sağlamanın yanında bütün dünyaya imparator ile aynı seviyede olduğunu da gösterecektir. Honoria'nın kocası sıfatıyla da Roma imparatorluğunu kolaylıkla ele geçirebileceğini düşünmüştür (Baştav, 1998: 69, 70).

Atilla 448 yılından itibaren iki yıl kadar sürede siyasi ve askeri olarak hazırlıklarını gizlice tamamlamış ve Batı Roma üzerine sefer açmak için ilk önce diplomatik yönden hamle yapmaya karar vermiştir. Yapacağı askeri harekâtı meşrulaştırmak amacıyla III. Valentinianus'un kız kardeşi Honoria'nın bir zamanlar kendisine gönderdiği nişan yüzüğünü kullanmayı düşünmüştür. Çünkü prensip sahibi Atilla sebepsiz savaşa asla başlamamıştır (Yılmaz, 2016: 149, 150).

b) Justa Grata Honoria;

III. Constantius ve Placidia'nın kızları ve III. Valentinianus'un kız kardeşi olan Honoria Augusta unvanına layık görülmuş ve kardeşi onun adına sikke bastırmıştır (Grant, 2000: 74). III. Valentinianus İmparator olduğunda annesi, karısı ve kız kardeşi Honoria ile birlikte Ravenna sarayında beraber ikamet etmektedir. Kız kardeş Honoria'nın eşi ve çocuklarının ileride imparatorun çocuklarıyla taht iddiasında bulunmaları ihtimalinden dolayı evlenmesine engel olunmuştur (Vaczy, 1982: 112).

İmparator adayı olarak Honoria akrabaları ölürse hanedan da oluşacak boşluğu dolduracak, anneleri erken ölürse kardeşine imparatorlukta rehberlik edecek, III. Valentinianus erken ölürse uygun bir adayla evlenerek Theodosian hanedanının ve yönetiminin devamlılığını sağlayacağı düşünülmüştür. Ravenna da sarayda çok büyük bir baskı altında büyütülmüştür. Lüks yaşamına rağmen ilişkileri saray hadımları ve hanımlarıyla sınırlandırılmıştır ve kendi mülklerinin koruyucusu Eugenius ile cüretkâr bir ihanet eylemiyle ilişki kurmuştur (Herrin, [https:// www. academia. edu /33303399/ Late_antique_origins_of_the_Imperial_Feminin_western_and_eastern_empresses_ compared](https://www.academia.edu/33303399/Late_antique_origins_of_the_Imperial_Feminin_western_and_eastern_empresses_compared) (Erişim tarihi 24.01.2019: 19).

Justa Grata Honoria Roma imparatorluk sarayında yaşayan çok zeki, hırslı ve kararlı bir kadındır. Batı Roma imparatoru III. Valentinianus'un kız kardeşi olmasından dolayı taht için "Augusta" unvanı ile varis olmuştur. Ancak kardeşinin kızının doğumundan sonra statüsü değişmiştir. Sarayda kendisine ayrılan bölümde yaşamasına izin verilirken evlenmesine izin verilmemiştir. Otuz yaşında kendi ikametgâhının görevlisi ile 449 yılında aşk yaşamaya başlamış, bu ilişki İmparator III. Valentinianus için bir komplo düzenledikleri ve onu öldürecekleri şeklinde anlaşılacak Eugenius'un öldürülmesi ve kendisinin de saraydan çıkarılmasına sebep olmuştur. Daha sonra da istemediği bir evliliğe zorlanmıştır (Harvey, 2003: 57, 58).

Roma İmparatorluğunda Theodosian hanedanlığı kadınları arasında yer alan Honoria, 426 yılı ortalarında Augusta yüksek rütbesiyle onurlandırılmıştır. Honoria'nın imparatorluk aileleri tarafından kabul edilen yeni ve popüler bir seçenek izlenerek, iffetli ve bekâr kalması gereği düşünülmüştür. Ancak sarayın saygınlığına sadık kalması beklenen Honoria Eugenius'la bir ilişki yaşayarak bu yönergeyi mahvetmiştir. III. Valentinianus, Honoria'nın bu ilişkisini başka bir adamı imparatorun durumuna ve muhtemelen onun yerine koymaya çalıştığını düşünmüştür. Honoria'yı İmparatorluk rütbesinden mahrum bırakmıştır. Geçici olarak saraydan uzaklaştırılıp Konstantinopolis'e meslektaş ve akrabası II. Theodosius'un yanına sürgün olarak göndermiştir. Aynı zamanda ilişkide bulunduğu görevli de idam ettirilmiştir (Mladjov, 2002: 28, [https://inpress. lib. uiowa.edu/ feminae/Details Page. aspx? Feminae_ID=8425](https://inpress.lib.uiowa.edu/feminae/Details_Page.aspx?Feminae_ID=8425), Erişim tarihi, 05.02.2019, Holum, 1982: 1).

Prensess Honoria, iradesini ve hırsını annesinden, mizacını babasından miras almış kardeşinden daha güçlü bir karakterdir ve entelektüel üstünlüğünün de bilincindedir. Bu yapılanlar Honoria'da nefret uyandırmış ve oda Hyacinthus adlı adamını bir miktar para ve bir yüzükle birlikte Atilla'ya göndererek kardeşine karşı yardım etmesini ve içinde bulunduğu durumdan kendisini kurtarmasını istemiştir (Bury, 1919: 9, 10).

Siyasi yeteneklerini kullanmak ve Roma yönetiminde daha etkin olmak isteyen ancak buna imkân bulamadığını düşünen Prensess Honoria, kendisinin zengin bir senatör Flavius Basus Herculianus ile zorla evlendirilmek istenmesi sonucunda Atilla'ya haber göndererek nişanı bozması ve kendisini istemediği bu zorla evlilik olayından kurtarması için yardım talebinde bulunmuştur. Onun bu isteği Batı Roma-Hun devleti arasında başlayan savaşın sebeplerinden birisi olmuştur. Atilla bu isteği Honoria'nın kendisi ile evlenmesi için ön teklif sayıp hem prensess Honoria'yı hem de onun çeyizi

(Drahoma) olarak başta Galya bölgesi olmak üzere Batı Roma topraklarının yarısını istemiştir (Grant, 2000: 74, 75).

Atilla Galya bölgesini fethederek devletinin sınırlarını genişletmek, kendisine verilen komutanlık unvanı ve Honoria ile evlenerek statüsünü ve itibarını yükseltip imparatorla eşit olarak Roma yönetiminde etkin olmanın yanında Avrupa'da Batı Roma ve Doğu Roma İmparatorluğu dışında üçüncü büyük güç olmak istemiştir (Dopsch, https://www.uni-salzburg.at/fileadmin/oracle_file_imports/544328.PDF, (Erişim tarihi: 06.02.19: 7).

Atilla Roma imparatorları ile ilişkilerinde onlarla aynı derecede kabul edilmeyi amaçlamıştır. Fakat Romalılar kendi dillerini konuşmayan bütün farklı kavimleri yabancı-barbar olarak nitelendirmişlerdir. Roma imparatoru III. Valentinianus'un dostluk ve ittifak için henüz altı yaşındaki kızını Vandal Kralının oğlu ile nişanlamasını göz önüne alan Atilla kendisi de Romalı bir prensesle evlenmeyi ve bu sayede etkinliğini artırarak meydanı diğer rakiplerine bırakmamayı da hedeflemiştir (Vaczay, 1982: 101).

Honoria zorla nişanlanması sebebiyle Atilla'ya "Eşin olmaya razıyım, lütfen beni kurtar!" anlamına gelecek bir mesaj göndermiştir. Atilla'da III. Valentinianus'a gönderdiği haberci ile kız kardeşini ve çeyiz olarak da neredeyse Batı Roma topraklarının yarısını kendisine istemiştir. Bu istek reddedilip Honoria da sürgüne gönderildiği için Atilla bunu savaş sebebi olarak kabul edip Roma üzerinde hâkimiyetini sağlamak için Galya seferine çıkmıştır (Çimen, 2010: 147, 148, Karatay, 2004: 14).

Roma imparatorluğunda hak iddiasında bulunabilmek için kendisine gönderilen nişan yüzüğünü hatırlatan (Gömeç, 2004: 119) Atilla Honoria ile evliliği kendisi önceden planlamamış ve bu meseleye iradesi dışında bulaşmıştır. Honoria kendisine önce evlenme yasağı koyan daha sonra da istemediği birisiyle evlendirmek isteyen kardeşine karşı yardım isteğiyle daha önce hiç tanımadığı ve görüşmediği ancak ülkesinde yayılan ününden haberdar olabileceği Atilla'yı kurtarıcı olarak görmüş ve inandırıcı delillerle birlikte haberci göndermiştir (Baştav, 2002: 869).

Ancak Atilla bu isteği bir evlilik teklifi olarak yorumlamış ve Honoria ile nişanlandığını iddia ve ilan etmiştir. Ravenna sarayından çıkarılan Honoria kardeşi III. Valentinianus tarafından Doğu Roma başkenti Konstantinopolis'e gönderilmiştir. Bundan dolayı da Atilla Honoria'nın kendisine gelin olarak verilmesi için önce Doğu Roma imparatoru Theodosius'a haber göndermiştir. Theodosius hızlı bir şekilde Atilla'nın isteğini Valentinianus'a bildirmiş ve de Honoria'yı Atilla'ya vermesini tavsiye ederek Honoria'yı da derhal Ravenna sarayına göndermiştir. Batı İmparatoru III. Valentinianus Honoria'nın ne yaptığını öğrendiğinde Atilla'ya haberci olarak gönderilen hizmetçi idam edilmiş, Honoria annesinin onu korumasıyla hayatı bağışlanmıştır. Atilla Honoria'ya yapılanları öğrenince protesto etmek için Ravenna sarayına elçi göndermiştir. Prensese yanlı bir şey yapmadığını basitçe kendisiyle evlenmek istediğini dile getirmiş ve imparatorluktan pay alma hakkında ısrar etmiştir. 450 yılında Valentinianus ve Honoria'nın anneleri Placidia ve Doğu Roma Hükümdarı Theodosius öldüğünden kendisine yardım edecek güvenilir danışmanlarından yoksun kalan imparator III. Valentinianus Atilla'nın teklifini reddetmiştir (Harvey, 2003: 60, 61).

III. Valentinianus hem Honoria'nın Atilla'ya gönderilmesini hem de Honoria'nın İmparatorluk payını reddetmiştir. Honoria, İmparator olan erkek kardeşi III. Valentinianus'tan, intikam almak istediğinden tam bir hain olarak hatırlanır (Mladjov, 2002: 28, https://inpress.lib.uiowa.edu/feminae/Details Page.aspx?Feminae_ID=8425, Erişim tarihi, 05.02.2019, Holum, 1982: 1).

Atilla'nın isteğine karşı Honoria derhal Konstantinopolis'ten Roma'ya getirilerek bir senatör ile alelacele evlendirilmiştir. Atilla'ya da elçi gönderilerek nişanlısının çok beklediği, evlenmek zorunda kaldığı ve evli birisinin yeniden evlenemeyeceği bildirilmiştir. Ayrıca çeyiz olarak istediği devlet mallarının da aile malı olmadığı için kendisine verilmesinin mümkün olmadığı belirtilmiştir. Atilla bunun üzerine Batı Roma ile yapılacak savaş için yeterli bahaneyi bulmuş olduğundan III. Valentinianus'u tehdit ederek savaş hazırlıklarına başlamıştır (Dinç, 2002: 57, 58).

Batı Roma İmparatoru III. Valentinianus, sözde evlilik teklifinin meşruiyetini inkâr ederek Atilla'ya da yazmıştır. Ravenna sarayına elçi gönderen Atilla nişanlısına yardım etmek için geleceğini çünkü Honoria'nın masum kendisinin teklifinin de meşru olduğunu belirtmiştir (<http://research.omicsgroup.org/index.php/Atilla>, Erişim tarihi 24.01.2019).

Atilla aynı zamanda batı vilayetlerini istila etmek için hazırlıklara da başlamıştır. Bu olanlar 450 yılı bahar veya yazında meydana gelmiştir. Atilla Honoria'ya yapılan muameleyi duyduğunda, elçi gönderip haklı olduğunu Honoria ve onun yönetimdeki payı olarak Batı Roma'nın yarısına sahip olma hakkını uygulamaya koyacağını belirtmiştir. Atilla 451 yılı başında çıktığı batı seferinde Ren'e doğru yürümeye başladığı sırada, nişanlısının teslim edilmesini, nişanın kanıtı olarak Honoria'nın kendisine gönderdiği yüzükle birlikte ikinci bir elçi göndererek Roma'dan istemiştir. İlk seferinde istediğini alamayan Atilla 452 yılında İtalya'yı işgal için gelip başarılı olmasına rağmen geri dönmüştür. Augusta Honoria ve onun hakkı olan mirasının kendisine teslim edilmemesi hâlinde yeniden geleceğini, bu seferde yaptığı gibi geri dönmeyeceği ve daha kötü şeyler yapacağı tehdidinde bulunmuştur (Bury, 1919: 9, 10).

Atilla Batı Roma üzerine hareketinde; Frankların tahtının iki varisinden birinin Atilla'dan yardım istemesi, Afrika'daki Vandalların kralı Gaiserich'in Atilla'ya yaptığı ittifak teklifi, Roma prensesi Honoria'nın Atilla ile evlenmek isteğiyle ona müracaat etmesi ve Gotların bir kısmının Romalılarla ittifak yapması gibi sebepleri göz önünde bulundurmuştur (Akkaya, 1944: 558).

Ravenna'da patlak veren skandaldan sonra İstanbul'a gönderilerek sarayda göz hapsinde tutulmuştur. Aşağılandığını düşünen Honoria bu durumdan kurtulabilmek için 450 yılı başlarında gizlice bir elçi göndererek Atilla'dan yardım istemiştir (Ahmetbeyoğlu, 2003: 9, Gordon, 1960: 104, 105).

Honoria'nın Roma imparatorluk sarayının iffet ve onuruna bağlı olması için kardeşinin emriyle kısıtlanmasına karşı çıkarak Atilla'ya gizlice haberci gönderip kardeşinin gücüne karşı kendisini korumasını istemesi; kamu yararı yerine kendi tutkusu için hareket etmesi olarak yorumlanıp utanç verici bir durum şeklinde ifade edilmiştir (Jordanes, <http://people.ucalgary.ca/~vandersp/Courses/texts/jordgeti.html#huns> (Erişim tarihi: 04.02.2019: XLII (223, 224)).

Romalılar, Honoria'nın kendisine konan yasağa uymaması ve girdiği yasak ilişkiden hamile kalmasından ziyade, Atilla tarafından evlenme isteği olarak kabul edilen onun yardım için elçi ve yüzük göndermesini daha büyük skandal olarak nitelendirmişlerdir (Baştav, 2002: 869).

Atilla hedefinin Galya olduğunu ve Vizigotlar üzerine sefere çıktığını ilan ederek Batı Roma ile kavga etmediğini belirtmiştir. Ancak prenses Honoria, Atilla'ya nişanlanma teklifi de göndererek, onun için ayarlanmış bir evlilikten kurtarmasını istemiştir. Bunun üzerine Atilla, Honoria'yı karısı olarak gördü ve Batı Roma İmparatorluğu'nun yarısını Honoria'nın hakkı olarak istemiştir (Thompson, <https://www.britannica.com/biography/Attila-king-of-the-Huns#accordion-article-history> (Erişim tarihi, 24.01.2019).

Roma imparatoru Theodosius'un ölümü sonrası yerine Marcianus'un geçtiği haberini alan Atilla Batı Roma imparatorluğuna adamlar göndererek Honoria'nın başına neler geldiğini öğrenmek istemiştir. Bu durumdan rahatsız olan yeni imparator Honoria'nın Atilla ile evlenmeye layık olmadığı için gitmesine müsaade etmediklerini bildirmiştir. Bu haberi alan Atilla Honoria'ya çok büyük yetki verilmedikçe kendisinin ona yardım getireceğini bildirmiştir. Bu tehdit karşısında Batı Roma imparatoru ve aynı zamanda Honoria'nın kardeşi olan III. Valentinianus Atilla'ya elçi göndererek Honoria'nın onunla evlenmek istemediğini, başkasıyla evli olduğu için onunla evlenemeyeceğini, aynı zamanda da Roma yönetiminin Honoria'ya bağlı olmadığını çünkü Roma imparatorluğu yönetiminde kadınların değil, erkeklerin sahip olduğu cevabını göndermiştir. Roma elçiler vasıtasıyla Atilla'nın istediği vergiyi savaş açmazsa vereceklerini savaş tasarlarsa daha kuvvetli ordular ve silahlarla cevap vereceklerini belirtmişlerdir. Atilla'nın bundan sonra batı üzerine sefer yapmaya karar vermiştir. Çünkü burada Honoria'yı büyük bir hazine ile kendi yanına getirebilmek ve Got ve Franklarla olan meseleleri de çözebilmek için batı seferi daha uygun görülmüştür. Atilla sefere çıkmadan önce elçiler aracılığıyla nişanlısı Honoria ve onun babasından intikal eden mirasını yani Valentinianus'un hâkimiyetinin yarısını istemiştir. Romalılar bu isteği reddettikleri içinde Atilla büyük bir ordu ile İtalya'yı yağmalayıp kendi ülkesine dönmüştür. Atilla durumu doğu Roma İmparatoruna da bildirmiştir (Ahmetbeyoğlu, 2014: 60 vd.).

Batı Roma İmparatorluk sarayında herkes, Hun hükümdarı Atilla'nın, ülkelerine sefer için bahane aradığından şüphe etmiyordu. Bu hususta saraydan yayılan dedikodulardan haberdar olan Atilla bu durumu fırsat olarak değerlendirmiştir. Roma imparatoru III. Valentinianus kısa bir süre önce daha altı yaşındaki kızını Vandal kralının oğluna nişanlamıştı. Bu durumdan etkilenen Atilla'da kendisine bir prenses istemeyi uygun bulmuştur (Vaczy, 1982: 113).

Atilla, 451'deki Galya seferinden sonuç alamamasına rağmen 452 yılında yeniden Roma İmparatorluğu üzerine sefere çıkmıştır. Beklenmedik hücum karşısında şaşırıp ve savaşabilmek için yeterli kuvvetleri bulunmayan Aetius ve Roma pazarlığına girişmeğe mecbur olmuştur. Hristiyanların lideri papa Leo, yüksek rütbeli iki memurla birlikte Atilla'nın huzuruna çıkmıştır. Atilla her zamanki öfkesini bir kenara bırakarak bu kibar Roma elçilerinin ricalarını kırmayıp Tuna'nın ötesinden ilerlediği yoldan barış vaadiyle geri dönmüştür. Ancak İmparatorluk servetinden payı ile birlikte Honoria'yı

kendisine vermeyecek olurlarsa kısa bir zaman sonra geri geleceğini belirterek Romalıları tehdit etmeyi de ihmal etmemiştir (Jordanes, <http://people.ucalgary.ca/~vandersp/Courses/texts/jordgeti.html#huns> (Erişim tarihi: 04.02.2019, XLII, s. 223,224, Cengiz, 2016: 72, 73, Nemeth, 1982: 115, 116, Grouset, 1980: 90).

Atilla Doğu Roma üzerinde baskı kurmasına her türlü isteklerini kabul ettirmesine ve vergiye bağlamasına rağmen kendisini İmparator ile aynı seviyede bir prens olarak kabul ettirememiştir. Doğu Romalılar verdikleri yıllık vergileri ve haraçları bile görünüşü kurtarmak amacıyla hizmet karşılığı olarak verdikleri haberini yaymışlardır. Atilla ise kendisini gönderilen elçilerin bile alelade insanlardan olmasını istemeyip hep yüksek rütbeli elçiler gönderilmesini arzu etmiş ve bu elçilere daha fazla ilgi gösterip iltifatlar etmiştir. Doğu Roma İmparatorluğuna ve de Batı Roma imparatorlarına kendisini aynı derecede saymalarını sağlamak için Augusta Honoria ile evlenmeyi kabul etmiş ve istemiştir (Cengiz, 2016: 83, 84).

Yukarıda çeşitli kaynaklardan yararlanarak esaslarını belirlemeye çalıştığımız Atilla ve Honoria meselesine birkaç farklı yönden bakmak mümkündür. 1-Siyasi açıdan bakıldığında; Batı Roma ve Avrupa Hunları gibi dönemin iki büyük devletinin yönetici aileleri arasında siyasi evlilik diyeceğimiz olay gerçekleşecek Roma devletinin yönetiminde Atilla söz sahibi olacaktır. 2- Atilla cihan hâkimiyeti düşüncesiyle hareketinde en büyük engellerden birini bertaraf etmiş olacaktır. 3-Avrupa Hunlarının yıllardır uyguladıkları dış politika gereğince Doğu Roma kontrol altına alındıktan sonra Batı Roma'da bu sayede kontrol altına alınacaktır. 4-Batı Roma hâkimiyeti için Atilla tarafından savaş sebebi olarak kabul edilecektir. 5-Atilla kendisini barbar diye nitelendirerek eşit statüde görmek istemeyen Roma yöneticileriyle eşit hak ve statüye sahip olduğunu kabul ettirecektir. 6-Avrupa'da Roma imparatorlukları yanında Hunlar üçüncü büyük güç olarak kabul edilecektir.

Honoria açısından bakıldığında; 1-Kardeşinin baskısından kurtulacaktır. 2-Yönetimde kaybettiği etkinliğini yeniden kazanacaktır. 3-Her kadının isteyeceği evlenme ve çocuk sahibi olma hakkına kavuşacaktır. 4-İstemediği bir kişi ile zorla evlendirilmekten kurtulacaktır. 5-Sürgün ve gözetim altında yaşamaktan kurtulacaktır. 6-Aşağılanma duygusundan kurtulacak, hırs ve ihtiraslarını gerçekleştirebilecektir. 7-Sosyal bir olay olan iki büyük devletin yönetici aile bireyleri arasında evlilik gerçekleşmiş olacaktır.

Sonuç

Türklerin Avrupa da kurdukları ilk devlet olan Avrupa Hun İmparatorluğu adı geçen kıtanın tarihi sürecinde başlattığı kavimler göçü başta olmak üzere birçok yönden etkili olmuştur. Özellikle de Hun başbuğu Atilla buradaki devletlerin siyasi, iktisadi, dini ve kültürel hayatlarında iz ve etkiler bırakmıştır. Atilla zamanında Avrupa'daki en güçlü devlet ikiye ayrılmasına rağmen Roma imparatorluğu olmuştur. Atilla da batı ve doğu Roma adıyla bilinen bu iki devletin yanında üçüncü büyük güç olmayı ve bu devletlerle eşit statüye sahip olmayı planlamıştır.

Avrupa Hun imparatorluğu dış politikasında önceliği Doğu Roma İmparatorluğu'na vererek onu baskı altına almak vergiye bağlamak ve üstünlüğünü

kabul ettirmek istemiştir. Batı Roma ile de iyi ilişkiler kurmak hatta onu barbar kavimlere karşı yardım ederek himaye etmek ve ittifak yapmak politikasını takip etmiştir.

Cihan hâkimiyeti idealini gerçekleştirme planı olan Atilla Roma imparatorluklarına üstünlüğünü kabul ettirdikten sonra doğudaki Alan ülkesine de sefer yapmayı planlamıştır. Atilla başa geçtiği ilk zamanlarda kendinden önce belirlenen Hun dış politikasına sadık kalmıştır. Doğu Roma vergiye bağlanmış ve baskı altına alınarak Hun üstünlüğü kabul ettirilmiştir. Sıra Batı Roma'ya gelmiş ve Batı seferi için hazırlıklar yapmaya başladığı zamanlarda hiç beklemediği bir evlilik teklifi ile karşılaşmıştır.

Atilla'nın kendi siyasi emellerini gerçekleştirmek için bir fırsat olarak gördüğü Prenses Honoria'nın evlilik teklifi ne yazık ki Roma tarafından suç ve hatta bazı batılı yazarların belirttiği üzere işleri daha da zora sokma, İmparatorluk onurunu korumama ve ihanet olarak algılanmıştır. Bu evliliğin gerçekleşmemesi her iki devletin siyasi hayatını olumsuz şekilde etkilemiş hatta her ikisinin de kısa sürede dağılıp yıkılmasına etki etmiştir.

Roma İmparatorluğu Avrupa Hunları ilişkilerinde Atilla kıvrak zekâsını kullanarak prenses Honoria ile evlilik meselesini uluslararası alanda kendisine avantaj sağlamanın bir yolu olarak kullanmıştır. Bu tür evliliklerin Orta Asya'da kurulan ilk Türk devletlerinde yaygın olarak uygulandığı bilinmektedir. Atilla da Atalarının Çin-Türk ilişkilerinde Çinli prenseslerle evlenmek geleneğini batıda sürdürmeye karar vererek Romalı bir prenses ile evlenmeyi istemiştir. Bu evlilik meselesi Atilla'ya birçok avantaj sağlamıştır. Siyasi olarak kendisini Roma imparatorları ile eşit saydırmıştır. Roma üzerine yapacağı askeri seferin sebepleri arasında sayılmıştır. Atilla Honoria'nın davasına sahip çıktığı için İnsan hakları; özellikle de kadın haklarının savunucusu olarak görülmelidir. Bu olayın devamında Roma üzerine gitmesi Hristiyan dünyasının lideri Papa'nın kendisine ricacı olarak gelmesine ve dolayısıyla da üstünlüğünü kabul etmesine de vesile olmuştur. Roma başta olmak üzere bütün Avrupa'yı her yönüyle etki ve baskı altına almayı başarmış tarihin en saygın liderlerinden birisinin Atilla olduğu anlaşılmaktadır.

KAYNAKLAR

AHMETBEYOĞLU, Ali, (2014), *Atilla'nın Sarayında Bir Romalı, Grek Seyyahı Priskos'a Göre Avrupa Hunları*, I. Baskı, İstanbul Yeditepe Yayınevi.

AHMETBEYOĞLU, Ali, (2003), "Büyük Hun Hükümdarı Atilla", *Manas Journal of Social Studies*, C. IV, S:7, s. 1-20.

AKKAYA, Şükrü, (1944), Eski Alman Destanlarında Attilâ'nın Akisleri, *Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C.II, S:4, s. 554-568.

BAŞTAV, Şerif, (1998), *Büyük Hun Kağanı Attila*, I. Baskı, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

BAŞTAV, Şerif, (2002), "Avrupa Hunları" *Türkler Ansiklopedisi*, C. I, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

BURY, J.B., (1919), Justa Grata Honoria, **Journal of Roman Studies**, Vol. IX, pp.1-13.

CENGİZ, Oğuzhan, (2016), **Attila**, İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları.

ÇAY, Abdulhaluk Mehmet, (2009), Kavimler Göçü ve Doğu ve Orta Avrupa'da Türkler (Avrupa Hunları, İtil/Volga Bulgarları, Tuna Bulgarları) Ankara: **T.C. kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Kültür Portalı Projesi**, Tarih, Türk Tarihi ve Kültürü.

ÇİMEN, Ali, (2010), **Tarihi Değiştiren İmparatorluklar**, İstanbul: Timaş Yayınları.

DİNÇ, İhsan, (2002), **Attila Hayatı, Savaşları ve Uygarlığı**, I. Baskı, İstanbul: Kastaş Yayınları.

DOPSCH, von Heinz, Steppenvölker Im Mittelalterlichen Osteuropa-Hunnen, Awaren, Ungarn und Mongolen, https://www.unisalzburg.at/fileadmin/oracle_file_imports/544328.PDF, (Erişim Tarihi: 06.02.19), ss.1-25.

GÖMEÇ, Sadettin, (2004), Attila'nın Çocuklarının Adı, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi**, C.XXIII, S:XXXVI, s.117-122.

GRANT, Michael, (2000), **Roma'dan Bizans'a, İ.S. Beşinci Yüzyıl**, (Çeviren: Z. Zühre İlkelen), Türkçe I. Basım, İstanbul: Homer Kitabevi.

GORDON, C.D., (1960), **The Age Of Attila, Fifth-Century Byzantium and the Barbarians**, Newyork: The University of Michigan press.

GROUSET, Rene, (1980), **Bozkır İmparatorluğu Atilla/Cengiz Han/Timur**, I. Baskı, İstanbul: Ötüken Yayınları.

HARVEY, Bonnie Carman, (2003), **Attila The Hun (Ancient World Leaders)**, Philadelphia: Publisher: Chelsea House Pub.

HERRİN, Judith, "Lateantique origins of the 'Imperial Feminine': western and eastern empresses compared", s.19. https://www.academia.edu/33303399/Late_antique_origins_of_the_Imperial_Feminine_western_and_eastern_empresses_compared (Erişim tarihi 24.01.2019).

HOLUM, Kenneth G. (1982), **Theodosian Empresses. Women and Imperial Dominion in Late Antiquity**, California, London England: University of California press, Berkeley and Losangelos, s. Introduction.

JORDANES, The Origin and Deeds of The Goths, Translated by Charles C. Mierow, [http:// people. ucalgary. ca/~vandersp/Courses/texts/jordgeti. Html#huns](http://people.ucalgary.ca/~vandersp/Courses/texts/jordgeti.html#huns), (Erişim tarihi: 04.02.2019).

KARATAY, Osman, (2004), Doğu Avrupa Türk Tarihinin Ana Hatları-Altın Orda Öncesi Dönem, **Karadeniz Araştırmaları**, S: III, s.1-70.

LİGETİ, Lajos, (1982), "Asya Hunları", Gyula Nemeth, **Atilla ve Hunlar**, (Çeviren: Şerif Baştav), Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

MLADJOV, Ian S.R., (2002), The Case of Iusta Grata Honoria and Imperial Women in Late Antiquity, Byzantine Studies Conference. Abstracts of Papers 28, (2002): Pages

25-27. Conference Paper Abstract, Iusta Grata Honoria, Half-Sister of Honorius, Roman Emperor Marriage Noble Women Politics Power Princesses, Twenty-Eighth Annual, 4-6 October 2002, **The Ohio State University Columbus Ohio**, https://inpress.lib.uiowa.edu/feminae/DetailsPage.aspx?Feminae_ID=8425. (Erişim Tarihi, 05.02.2019).

Ruler of Hunnic Empire (<http://research.omicsgroup.org/index.php/Attila>), (Erişim tarihi 24.01.2019).

The Cambridge Ancient History, (2008), Volume XIV, Cambridge Histories Online, Cambridge University Press.

THOMPSON, E. A. Attila King of TheHuns, <https://www.britannica.com/biography/Attila-king-of-the-Huns#accordion-article-history> (Erişim tarihi, 24.01.2019).

TOLAN, Öner, (2014), Avrupa Hunlarında Devlet Teşkilatı ve Sosyoekonomik Yapı, **Tarih Okulu Dergisi (TOD) Journal of History School (JOHS)** Aralık 2014, Yıl 7, S: XX, s. 97-127.

TÜREL, Tunç, (2015), Ammianus Marcellinus, Priscus ve Iordanes'de Attilâ ve Hun Tasvirleri, **Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, Yıl: 12, S: XXIII, s.325-346.

VACZY, Peter, (1982), "Hunlar Avrupa'da", Gyula Nemeth, **Atilla ve Hunlar**, (Çeviren: Şerif Başstav), Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

YILMAZ, Ahmet, (2016), Attila'nın Siyasi Hayatı, Şahsiyeti ve Karakteri, **Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C. II, S: 1, s. 141-164.